

Asia: VN/24927/2020

Lausuntopyyntö uudistettavan lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen luonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Huomiot ohjeen yleisestä osasta: luvut 1–3

Uudistuksen tavoitteet ovat kannatettavia

Uudistetun ohjeen on tarkoitus tukea aiempaa paremmin lainvalmistelijoiden työtä ja parantaa vaikutusarviointien laatua sekä valmisteltavien lakien laatua. Tavoite on hyvä, sillä yritysvaikutusten arviointien taso vaihtelee. Pahimmissa tapauksissa säädösten yritysvaikutuksia ei ole tunnistettu lainkaan tai arviot ovat hyvin pintapuolisia. Myös lainsäädännön arviointineuvosto on todennut, että useissa sen arvioimissa hallituksen esityksissä on ollut yritys-vaikutusarviointiin liittyviä puutteita. Yritysvaikutuksia arvioidaan liian vähän, eikä arvioinnissa selvitetä, ylittävätkö lain hyödyt siitä aiheutuvat kustannukset.

Lainsäädännön arviointineuvoston roolia perusteltua kuvata tarkemmin

Yksi oleellisimmista kysymyksistä vaikutusarviointien osalta on se, miten vaikutusarvioinnit vaikuttavat tai miten niiden olisi tarkoitus vaikuttaa lopullisiin lainsäädäntöratkaisuihin – sekä jo ensimmäistä säädosluonnosta valmisteltaessa että arviointineuvoston lausunnon jälkeen. Esimerkiksi on ollut huomattavissa, että arviointineuvoston lausuntojen jälkeen hallituksen esitykseen on tehty vaikutusten osalta kiireellä vähäisiä tarkennuksia, mutta uudet arvioinnit eivät ole vaikuttaneet itse säädösesityksen sisältöön. Suuressa osassa tapauksissa valittuja sääntelyratkaisuja ei liene tarpeen muuttaa arviointineuvoston lausuntojen pohjalta, mutta joissain tapauksissa se voi olla tarpeellista ja perusteltua. Neuvoston lausuntojen merkitystä jatkovalmisteluun olisi perusteltua käsitellä ohjeessa.

Huomiot perus- ja ihmisoikeusvaikutuksista: luku 4.1

Huomiot taloudellisista vaikutuksista: luku 4.2

Strukturoitu pk-yritystesti parantaisi yritysvaikutusarviointia

Säädösten yritysvaikutukset kohdistuvat eri lailla ja eri painoilla eri kokoiisiin ja eri toimialoilla toimiviin yrityksiin (Keinänen ja Pajuoja 2019: Miten vaikutusten arviointia voitaisiin parantaa?). Valitettavasti eri kokoluokan yritysten ja eri toimialojen vaikutusarvioinneissa on ollut paikoin merkittäviä puutteita. Puutteellinen arvio näkyy tavallisesti siten, että yritysvaikutuksia luetellaan kategorisesti yhtenä kokonaisuutena ilman, että esimerkiksi säädösehdotuksen vaikutuksia yksinyrittäjiin, mikroyrityksiin, pienyrityksiin, keskisuuriin yrityksiin ja suuryrityksiin ei eritellä. Esityksemme mukaan lainvalmistelun tueksi tulisi laatia selkeät ja strukturoidun kysymykset, joiden avulla lainvalmistelija laatii yritysvaikutusarviot.

Sääntelystä aiheutuvat kustannukset aiheuttavat hallinnollista taakkaa suhteellisesti enemmän pienille ja keskisuurille yrityksille kuin suuryrityksille (Suomen yrityksistä noin 94 prosenttia on alle 10 henkilöä työllistäviä mikrokokoisia yrityksiä ja noin 70 prosenttia yksinyrittäjiä). Yrityksiin kohdistuvan sääntelyn pääsääntöiseksi lähtökohdaksi tulisi ottaa tavanomaisen pienen yrityksen tilanne ja olosuhteet: Valitun lainsäädäntöratkaisun tulee soveltua myös kaikkein pienempien yritysten toimintaan. Taustalla on EU:sta lähtöisin oleva pienet ensin -periaate. Periaate voi tarkoittaa myös sitä, ettei valittuja ratkaisuja lainkaan sovelleta pieniin yrityksiin, jos sääntelyn tarve kohdistuu nimenomaan suurempiin yrityksiin (mikro-yrityspoikkeus, pienyrityspoikkeus).

Euroopan komissio suosittelee pk-yritystestiä (SME test) otettavaksi käyttöön jäsenmaiden kansallisessa lainsäädäntövalmistelussa, sillä sen avulla pystytään tunnistamaan pk-yritysten erityistarpeita ja estämään hallinnollisen ja taloudellisen taakan kasautumista resursseiltaan pienimpien yritysten harteille. Tästä syystä onkin perusteltua, että uusissa vaikutusarviointiohjeissa on oma lukunsa 4.2.2.7. pk-testille. Katsomme, että pk-yritystesti on parhaimmillaan tehokas apuväline arvioitaessa lainsäädäntövaikutuksia pienille ja keskisuurille yrityksille, ja tulisi siksi vakiinnuttaa pysyväksi osaksi myös suomalaista lainvalmisteluprosessia.

Keskeistä olisi luoda testille myös sellainen yhdenmukainen malli, jonka soveltaminen ei olisi valmistelevalta ministeriöstä ja virkamiehestä riippuvainen. Näin vältettäisiin tilanne, jossa pk-yritysvaikutusten arvioinnin taso ja laajuus vaihtelevat merkittävästi ministeriön toimialasta riippuen. Pidämme perusteltuna, että pk-yritystestin soveltaminen kirjoitetaan auki lainsäädännön valmisteluasiakirjoihin. Strukturoitu malli voitaisiin liittää esimerkiksi vaikutusarviointiohjeen liitemateriaaleihin. Käytännössä pk-yritystesti olisi sarja kysymyksiä, joihin on saatava vaikutusarvioinneissa vastaus, ja tehtävä näiden vastausten pohjalta johtopäätös sääntelyn ulottamisesta pk- tai mikroyrityksiin sekä sääntelyn vaihtoehdot. Esimerkiksi Saksassa on laadittu pk-yritystestin soveltamisen tueksi lainsäätäjälle suunnattu ohjeistus, jonka tarkoituksena on helpottaa ja yhdenmukaistaa pk-yritysvaikutusten arviointia

(https://www.bmwi.de/Redaktion/DE/Downloads/J-L/kmu-test-leitfaden-englisch.pdf?__blob=publicationFile&v=4).

Huomiot ympäristövaikutuksista: luku 4.3

-

Huomiot muista ihmisiin kohdistuvista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista: luku 4.4

-

Muut huomiot

-

Toivonen Tiina
Suomen Yrittäjät ry